

La Bressola avui: llums i ombres

Francesc Franquesa i Oller
Betty Faus i Formentí

L'emparaulament que se'ns demana avui, i que volem agrair de tot cor, és per tal de presentar-vos la Bressola, quines són les seves característiques principals i quines les seves dificultats. Ho farem esmentant massa ràpidament i superficial diferents cares d'una realitat complexa, tot esperant que us serveixi per a poder-vos fer una imatge aproximada i que puguem aprofundir en la segona part de qüestions i debat.

Veure quadre de l'estructura organitzativa de la Bressola.

Parlar de la Bressola vol dir essencialment tres coses, parlar d'escola, parlar de llengua i parlar de país. L'objectiu principal pel qual es va crear la Bressola no és altre que la recuperació de l'ús social de la llengua catalana a Catalunya Nord. Això s'hagués pogut fer de diferents maneres i amb eines diverses, però es va optar de treballar fent escola.

1. La Bressola es troba en un país (Catalunya) que està sota administració de l'estat francès. Això configura un paisatge molt específic que representa dificultats, però també algun avantatge:

- Una escola catalana (no només escola en català) però que depèn i ha de presentar comptes davant de les autoritats educatives del Ministeri d'Educació Nacional francès.
- En un entorn essencialment francòfon i “francòfil”, amb un estat de salut de l'ús del català tremendament deteriorat, malgrat una recent tendència a la recuperació del seu prestigi.
- Un estatus d'escola concertada en una “France de l'École Publique et Républicaine” on s'associa automàticament el segell “privat concertat” amb “confessional i elitista”.
- Però també en un context de crisi d'una escola pública, molt encarcarada en formes del passat, presonera d'una estructura burocràtica castradora de la majoria d'iniciatives de renovació (i n'hi ha...). Aquest aspecte, és una de les principals esclatxes d'oportunitat per a la Bressola, la de situar-se emplenant un buit, el del “pedagògicament interessant”, fent escoles de dimensions humanes, amb coherència d'equips i amb un projecte clar i definit i alhora obert, flexible i adaptable.
- Aquest és un element molt important. Si analitzem les principals motivacions de les famílies en l'instant d'inscriure llur mainada a la Bressola veurem que:

1. La primera i molt majoritària és d'ordre pedagògic. Les famílies han sentit parlar que es tracta d'escoles diferents, on la mainada s'ho passa bé aprenent, on els nivells de conflictivitat entre alumnes són reduïts, on es té en compte la individualitat de cada nen o nena.
2. La segona també és d'ordre pedagògic. Cada dia les famílies són més conscients que el fet de créixer en un entorn bilingüe és molt avantatjós per al desenvolupament cognitiu de l'infant. Però a molts d'ells, tant els faria (i alguns potser preferirien) que fossin escoles d'immersió en anglès o en alemany.
3. La tercera és d'ordre econòmic. Durant molt temps hem sentit que el fet de dominar el català permetrà als infants poder accedir a una feina a Figueres o Girona (cal tenir present que el departament dels Pirineus Orientals és el tercer departament amb més índex d'atur de tot l'estat francès). Tot i que aquest argument perd pes cada dia que passa amb les notícies de crisi a l'estat espanyol.
4. En darrera posició i molt minoritària hi ha l'argument de “és la llengua dels seus avis, que jo no vaig poder aprendre”, “és la llengua del país”...

Fixeu-vos que la raó de ser de la Bressola, la recuperació de l'ús social de la llengua, és la darrera de les motivacions a l'hora d'inscriure la mainada. Per tant, el valor pedagògic de la nostra tasca esdevé l'esquer, allò que ens permet fer arribar aigua al molí per a poder treballar pel nostre objectiu. I, molt important, això es fa sense enganyar ningú. Nosaltres deixem molt clar en el moment de la inscripció, quins són els nostres objectius i perquè estem aquí, i les famílies han d'adherir-se a aquests objectius i comprometre's a respectar-los.

Amb els anys, constatem que moltes famílies que no s'havien plantejat aquesta qüestió, podríem dir-ne “identitària” (o que fins i tot els provocava una certa urticària), en comencen a parlar sense complexes, amb arguments a favor o en contra, però amb un gran respecte per a totes les opcions i enriquint el debat.

2. Quins són els eixos que defineixen qualsevol escola de la Bressola? (Aquí només ens referirem a les etapes infantil i primària):

- Escoles d'immersió lingüística. Escoles que viuen en català el 100% de llur temps, en qualsevol moment del dia, a classe (inclosa la de francès), al pati, al menjador, als passadissos, a les sortides escolars...
- Escoles estructurades verticalment. On els grups classes acullen entre dues i quatre (i fins i

tot cinc) edats diferents, on l'evolució de cada alumne pot seguir un ritme més personal i les programacions i objectius es fixen realment per cicle i no any per any.

- Escoles d'aprenentatge cooperatiu, originat per aquesta verticalitat, el fet de compartir, de treballar junts per a construir junts ens acaba portant a sistemes pedagògics de tipus projecte o taller, on cadascú aporta allò que pot donar per a l'objectiu compartit, on s'aprèn a viure i respectar la diferència de ritmes i a apreciar la diversitat de capacitats.
- En aquests eixos però, tot i que són compartits per cadascuna de les escoles, podríem diagnosticar una diversitat de pràctiques, de nivells d'aprofundiment, de reflexió, d'eines de treball... Hi ha una idea compartida per a tots i que des de la direcció pedagògica encoratgem i preconitzem, però les pràctiques s'acaben adaptant a les realitats de cada centre (de dimensions, d'entorn, d'equip...).

3. Parlem ara d'aquests equips que esmentem. La Bressola té menester d'equips cohesionats, que comparteixin aquesta manera d'entendre l'escola i una cultura de treball en equip. El fet de ser una xarxa concertada ens dóna la capacitat de seleccionar el personal, i això és un avantatge enorme, sense aquesta autonomia, la nostra tasca seria molt més complicada.

Quan un mestre es presenta com a candidat per a treballar a la Bressola se li demana de fer un estatge d'una setmana en un dels nostres centres, per tal de viure el funcionament quotidià, l'especificitat del català septentrional, les dinàmiques pròpies del centre. El darrer dia de la seva estada se li demana de fer una activitat amb un grup classe i a partir de l'observació de la seva actitud al llarg de l'estatge i de la pràctica del darrer dia, avaluem el seu perfil.

D'entre tots els candidats que s'hauran observat, se seleccionen aquells que es consideren més adients per a cada lloc de treball disponible.

Fins a dia d'avui, el director de centre era l'encarregat d'acollir-lo, de donar-li totes les eines que li calien per tal d'adaptar-se al funcionament i de fer el seguiment quotidià del seu treball amb la mainada. Però aquest proper curs 2012-2013 iniciem un nou programa d'acompanyament per tal de millorar la seva adaptació. A part de la tasca d'acollida que continuarà en mans del director de centre:

- Durant el primer any, se li adjudicarà un tutor, un mestre amb més experiència i d'una altra escola de la Bressola, que serà responsable de fer-ne també un seguiment extern.
- Aquest primer any, se li exigirà d'assistir a diverses trobades de formació contínua que

s'organitzen al llarg del curs.

- També se li demanarà de formar part d'un dels grups de treball que es crearan per a reflexionar sobre un tema d'escola.

Tots aquests elements de participació: relació amb la mainada i l'equip, trobades amb el tutor, formació contínua i participació en un grup de treball, ens donaran prou elements d'avaluació per determinar si, al cap d'un any, la Bressola decideix instal·lar definitivament aquest mestre a l'escola.

4. En aquest petit panorama que us estem dibuixant, és molt important parlar del rol que juguen les famílies. Abans hem comentat quines eren llurs motivacions principals i com evolucionaven un cop dins de l'escola. Si aquesta evolució és possible, és perquè les nostres escoles compten realment amb llur parer i sol·liciten llur implicació. Les escoles de la Bressola no han de treballar ni d'esquenes a les famílies ni malgrat les famílies, sinó amb les famílies.

Demantant l'acceptació dels principis de l'Associació i el compromís de respectar-les, hem fixat el marc d'actuació del qual no podem sortir, però dins d'aquest marc hi ha infinitat de matisos, de possibilitats, de sensibilitats i aquest és un camp on les famílies poden aportar, i molt. Cada escola compta amb una associació de mares i pares que acostumen a ser molt actius. Per part nostra, els mantenim informats de la situació del centre però també de les dificultats globals de l'associació, el més sovint econòmiques, però també d'altres tipus. I solem trobar respostes d'una gran implicació, d'una enorme solidaritat, d'iniciatives creatives i sorprenents que ens ajuden a tirar endavant. Són associacions que treballen amb molta energia per millorar les condicions de treball de cada centre.

5. Per acabar, us volem parlar de les dificultats que afrontem en el present i en el futur més proper. Les principals, com ja us podeu imaginar, són d'ordre econòmic.

A l'estat francès, les escoles de primària, són de competència municipal. El personal docent depèn del Ministeri d'Educació Nacional mentre que els edificis i el personal de suport (assistents de maternal i personal de neteja) depenen de l'Ajuntament. Una escola privada concertada compta, a partir del cinquè any de funcionament, amb el personal docent pagat pel Ministeri i la resta l'ha de negociar amb l'Ajuntament.

La Bressola té menester de la implicació dels municipis i aconsegueix que aquests participin de manera molt diversa. Algun d'ells (com és el cas de la vila de Perpinyà) ens considera com una escola més i assumeix els locals i tot el personal de suport, d'altres només assumeixen el local i una

part d'aquest personal i finalment n'hi ha que ens proposen un local de lloguer i poca cosa més. La despesa més forta que la Bressola ha d'assumir és justament els salaris de tot el personal de suport. Les diferents subvencions que hem anat rebent, de la Generalitat de Catalunya, de la Regió Llenguadoc-Rosselló, de municipis solidaris del Principat de Catalunya amb l'Associació d'Amics de la Bressola... ens han permès durant anys, poder fer front a aquesta despesa.

Avui, la forta crisi econòmica a Europa i les polítiques d'austeritat que se n'han derivat, posa en perill una estructura molt fràgil, que forçosament depèn del diner públic. La participació de les famílies constitueix entre un 15% i un 20% dels nostres ingressos i com que es tracta de quotes progressives en funció de llurs ingressos, el context actual (pèrdua de feina, reduccions salarials...) també és una quantitat que cada vegada es veu més minvada.

El repte està en saber diversificar les fonts d'ingressos, i es tracta d'un repte difícil i d'una tasca dura que duen a terme el Consell d'Administració de la Bressola al nord i l'Associació d'Amics de la Bressola al sud.

Una segona dificultat que ens trobarem a curt termini serà el de la contractació de mestres provinents del sud. El nou sistema implantat pel govern francès, exigeix que els mestres tinguin una titulació universitària de 5 anys, mentre que els nous plans d'estudi de magisteri són de quatre anys. Hem de trobar solucions també en aquesta qüestió ja que això posaria en perill el fet de comptar amb equips formats per mestres del nord i del sud que, per a nosaltres, és quelcom d'un gran valor.